

Rozhovor s Tomášem Jelínkem, ředitelem Česko-německého fondu budoucnosti

Pane řediteli, Česko-německý fond budoucnosti prožívá tady, v Drážďanech, ve dnech 20. – 21. srpna 2022 dva výjimečné dny. Proč jste do toho šli?

Kořeny dnešního víkendu sahají do roku 2018, kdy jsme si u příležitosti dvacátého výročí vzniku Česko-německého Fondu budoucnosti poprvé vyzkoušeli, jak smysluplné a důležité je vyjít s tím, co děláme vstříc širší veřejnosti. Chceme zprostředkovat pestrost a atraktivitu česko-německé především kulturní spolupráce širšímu publiku. Tehdy jsme na Mánesově mostě v Praze udělali velký česko-německý festival plný, hudby, divadla a také interaktivních workshopů. Měli jsme pocit, že jsme přitáhli pozornost k zajímavým věcem. Lidé až potom zjistí, že tyto věci vycházejí z česko-německého světa vzájemných vztahů a začnou se zajímat o možnost spolupráce mezi dvěma sousedními zeměmi. S podobným konceptem jsme pak byli v Plzni, také s dobrou zkušeností. Chtěli jsme podobný krok udělat do Německa. Už tehdy jsme si říkali „Kam jinam, než do Drážďan“.

Existuje tady blízkost, nejen fyzická. Drážďany silně vnímají Českou republiku a je tady velmi silná komunita lidí, kteří se o sousední zemi zajímají, sousedům rozumějí a jsou s nimi v kontaktu. Myslím si, že toto vnímání sahá i do vedoucích struktur Drážďan a celého Svobodného státu Sasko.

Ve chvíli, kdy Jiří Fajt přišel do Drážďan a začal pořádat Českou sezónu, zapadla nám jeho akce do našich myšlenek. Od počátku nám bylo jasné, že do tohoto festivalu chceme vstoupit víc než jako projektoví partneři, kteří poskytnou finanční prostředky. Chtěli jsme být a stali jsme se spolupořadatelé. Myslíme si, že zde vznikla dobrá platforma, kde se se dá předvést atraktivita česko-německé spolupráce. Chtěli jsme v Drážďanech uspořádat festival a byli jsme si vědomi, že stavět takovou věc na zelené louce, je těžké. V těchto dnech jsme partnery městské slavnosti, Stadtfestu. Je to jedna z největších akcí tohoto druhu v Německu. Lepší kontext si nedovedu představit.

Tedy, s dovolením, jsou tady v okolí spousty stánků s jídlem, suvenýry a milými věcmi. Připadáte mi tady jako trochu vysoká škola, která nabízí úplně něco jiného. Nápadité hudební a divadelní programy, tvůrčí aktivity, lidi na chůdách, legendární rockovou skupinu, vysoké umění s českými a

ukrajinskými kontexty, rockový koncert legendární kapely, kterou vede bývalý český ministr, protagonista sametové revoluce v roce 1989, někdo, kdo z Československa dostal sovětskou okupační armádu...

Myslím si, že jsme součástí slavnosti, která na úžasném náměstí Georg Treu Platz snese i velmi kulturní a krásný žánr, který zde nabízíme. Akci jsme nazvali „Oáza imaginací“. Přepokládáme, že si nás najdou ti, kdo budou hledat něco zajímavého, kdo budou chtít zažít kulturní zážitek, při kterém se musíte trochu soustředit. Vytvořili jsme takové útočiště pro lidi, kteří chtějí něco vidět, na něčem zajímavém se podílet. Chceme oslovit lidi s malými dětmi a lidi s hlubokým zájmem o kulturu, program je takto postaven, není to protimluv. Vítá i jsou i ti, kdo mají jen chuť na plzeňské pivo nebo českou topinku. Snažili jsme se vyvážit zájmy těch, kdo přijdou, ale zároveň všechno má nějakou česko-německou stopu. Až na skupinu Pražský výběr, která ale výborně patří do kontextu 21. srpna, což je výročí okupace vojsk Varšavského paktu do Československa v roce 1968.

Skrze Pražský výběr se možná můžeme pokusit zprostředkovat odlišné vnímání války na Ukrajině. Historická zkušenost české a německé společnosti je odlišná. Emoce, které válka na Ukrajině v České republice vzbuzuje v Německu, často zůstávají nepochopeny. Pražský výběr hrál svobodné písně v době nesvobody, která se v tradici kremelské lži nazývala normalizace. Je to silné, kulturní poselství směřované do Drážďan.

Můžete pana Michaela Kocába představit pro německé, drážďanské, publikum?

Pokud vím, v roce 1968 mu bylo 14 let. Michael Kocáb pochází z rodiny evangelického faráře, který byl aktivní v opozici proti komunistickému režimu a podepsal prohlášení Charty 77, což byla jedna z nejdůležitějších lidskoprávních a politických opozičních platforem v někdejším sovětském bloku. Když se stal frontmanem kapely Pražský výběr, působil v kapele, která byla zakázaná komunistickým režimem. Michael Kocáb působil na pomezí uměleckých aktivit, které neodpovídaly režimní ideologii a estetice, ale snažily se veřejně vystupovat. V roce 1989 byl od samého počátku v centru dění, patřil k těm, kdo přispěli k tomu, že se prezidentem stal Václav Havel. Vnášel tuto možnost do rozhovorů s tehdejšími představiteli moci. Michael Kocáb s Michalem Horáčkem měl iniciativu Most. Tato iniciativa se snažila zprostředkovat dialog mezi opozicí a komunistickým režimem.

Za svůj největší úspěch a dějinný krok, ke kterému přispěl, považuje Michael Kocáb svůj poslanecký návrh, který odstranil právní základ legálního pobytu sovětských vojsk v Československu. Pak vznikla parlamentní komise, která si

jako úkol vzala odsun sovětských vojsk. Komise si dala za úkol, že do konce června 1991 budou veškeré sovětské jednotky poslány domů.

Myslím si, že je velmi zajímavé, že Michael Kocáb tehdy musel proniknout do duše sovětského vojáka. Někde jsem četl, že Michael Kocáb řekl, že ve srovnání se sovětským vojákem je ten dnešní, ruský voják, nesrovnatelně brutálnější.

Vystavuje tady v Drážďanech ukrajinská umělkyně Pavla Nikitina. Den před invazí udělala sochu na téma Strach. Jak vnímáte fakt, že ty smutné události z roku 1968 dostávají takovouto aktualizaci?

V mých představách se celá akce mohla jmenovat „V předvečer“. Psal by se 20. srpen roku 2022. Myslím si, že umělecký dialog sochy Pavly Nikitiny s fotografiemi Jiřího Davida je úžasný. Fotografie z bytu Andreje Sacharova s brečícím Putinem dávno, dávno před válkou na Ukrajině! Tady je role kultury a umění, které propojují věci, které na první pohled nevidíme. Umění nás nutí zamýšlet se nad věcmi z úplně jiných perspektiv. Objevovat další významy. V česko-německém dialogu mě stále a stále udivuje, kolik toho můžeme objevovat, a jak si někdy zůstáváme vzdálení.

text: Jan Šícha